

NYA Mäktaren

VOLYM XXIV

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 34-35/09

Vårt gemensamma ansvar för församlingen

Av Gunnar Andersson

Författaren är präst och förbundssekreterare i Kyrkliga Förbundet för evangelisk luthersk tro. Artikeln är en bearbetning av föredrag hållet vid Kyrkliga Förbundets årsmöte 24 maj i Brastads församlingshem.

”När han såg folkskarorna, förbarmade han sig över dem, eftersom de var rivna och slagna, som får utan herde. Och han sade till lärjungarna: ’Skörden är stor, men arbetarna är få. Be därför skördens Herre att han sänder ut arbetare till sin skörd.’ (Matt 9:36)

Vad var det Jesus såg den dagen? Han såg en samling människor som var utanför Guds rike. Det är svårt att säga om de mänskligt sett hade det sämre än de flesta andra. Det är inte säkert. Vi får i alla fall räkna med att några av dem hade det mänskligt sett gott, till hälsan, socialt och känslomässigt. Och att de själva upplevde det så. Men Jesus ser igenom den yttre fasaden. Han ser den fulla verkligheten. Han ser att de är Adams avkomlingar – på flykt från Gud. Hur har de det? De har det som får, som har kommit bort från sin herde. Oavsett hur de känner det och oavsett om de är medvetna om det eller inte, så är en sak säker: De går mot döden! Det gör det borttappade fåret och det gör de som saknar en sann tro. Vilka de än är, unga eller gamla, fattiga eller välbärgade, förtvivlade eller lyckliga. De går mot döden, den eviga döden.

Det är detta Jesus ser. Därför förbarmar han sig och därför kallar han sina lärjungar att be om skördearbetare, så att människor kan bli frälsta.” (Mikkel Vigilius i ”Genom evangeliets kraft” sid 17)

Detta är bakgrunden till kyrkans och församlingens kallelse i världen. Vi människor behöver alla få del av den frälsningens gåva som Jesus vill ge oss. Denna frälsning har Jesus sänt

sin församling till världen (Joh 17:18) för att förkunna. Vi är inte kallade att förkunna ett budskap om förtappelse utan ett budskap om frälsning. Men samtidigt måste det bli tydligt att det handlar om att bli räddad från det eviga mörkret.

”Det är viktigt att hålla fast vid, att syndens och domens verklighet inte är något som vi kommer med. Vi kommer inte och skapar ett problem för människor, som de inte har sedan tidigare. Vi kommer med frälsningen! Vi kommer med nådens ljus in i förtappelsens och domens mörker! Vi kommer med frihet för fångar, nåd för fördömda och frälsning till förlorade, genom Jesus. Därför är det helt entydigt så, att vi kommer med ett glädjebudskap!” (Vigilius sid 22)

Varför denna inledning? Jo, vi behöver ibland bli påmind om vad allt kristet arbete faktiskt handlar om och borde handla om. Det handlar om att vi och andra människor ska bli räddade från död till liv, från syndens slaveri till friheten som Guds barn, från evigt straff till evigt liv. Inget mindre.

Därför behöver vi församlingen – vi behöver nämligen bli betjänade av Gud med nådens medel, för att tron på Kristus ska skapas, underhållas och få näring. Vi behöver, liksom Israeliterna i öknen, manna och vatten från Gud – och icke-troende människor behöver komma in i denna gemenskap och få del av det samma.

Kyrkan/församlingen är helt och hållet ett Guds verk men samtidigt har Guds folk ett gemensamt ansvar för församlingen. Vi ska här se på några ansvarsområden.

➤ 1. Ansvaret för att Guds ord bevaras rent och klart i församlingen

Det ord i Nya testamentet som är översatt med kyrka eller församling är "ekkesia".

"Nya testamentets ord ekkesia är ett sammansatt ord. Kleesia kommer av verbet kalea som betyder att kalla. Ekkesia betyder att kalla ut. Ordet betecknar alltså en samling människor som är kallade ut från sitt ursprungliga sammanhang för att utgöra en ny enhet, en ny gemenskap. Den bibliska tankegången bakom detta är: Ekkesia är den församling av människor som är kallade ut ur världen för att de ska tillhöra Jesus" (Jan Bygstad, "Den kristna församlingen" sid 10)

Kyrkan/församlingen står i motsats till "världen" i Nya testamentet. Vi blir kallade ut ur världen genom ordet som ljuder.

"Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund, skall ni vara min dyrbara egendom framför alla andra folk. (2 Mos 19:5) I grundtexten uttrycks detta på ett annat sätt. Som det formulerats här kan man uppfatta det som att de är Guds folk endast i den mån de uppfyller lagen. Man får intrycket att det sägs: Om ni är lydiga, alltså mot Herrens lag. Men i grundtexten står det bokstavligt: Om ni hörande hör min röst, då skall ni vara min egendom framför alla andra folk.

Vad Gud därmed säger är att Guds folk är olösligt bundet till Guds ord. Att detta folk har Guds ord gör det till Guds eget folk – det är det helt centrala. Det lär den heliga Skrift om vad den kristna församlingen är. Den kristna församlingen blir till, skapas och uppehålls i kraft av Guds ord som ljuder. Genom sitt ord skapar Gud sin församling här i världen." (Bygstad sid 13-14) Vi kan jämföra med Rom 10:17: "Alltså kommer tron av predikan och predikan i kraft av Kristi ord."

En helt avgörande orsak till att kyrkor och församlingar blir andligt raserade är att Guds ord förvanskas och tas bort. Om inte församlingen i all sin verksamhet har sin grund i det profetiska och apostoliska ordet är det ingen kristen församling och har inte heller välsignelse med sig, hur fin verksamhet man än tycks ha.

"Där Guds folk bevarar Guds ord, där skall Guds ord bevara Guds folk." (Bygstad sid 21)

Ordet utgör församlingens existensberättigande i världen. "Guds folk här i världen har en kallelse att hålla fram Guds ord så att fler människor kan bli frälsta och 'lagda till' församlingen. I detta ligger huvudorsaken till den kristna församlingens existens här i tiden. Existensberättigandet, orsaken till att Jesus låter oss förbli här i världen, är att Ordet skall ljuda där hans folk är.

Detta innebär att när förkunnelsen av Guds ord urvattnas, ödeläggs, omformas till något annat än det Herren har satt den till att vara, ja, urartar till villolära, då mister också kyrkan hela sitt existensberättigande. Skälet till att vi kommer samman ligger alltså i kallelsen att bära fram Ordet här i världen." (Bygstad sid 18)

Guds ord är alltså avgörande både för att församlingen ska bildas och för att den ska bestå. Förkunnelse är något som prästen har ett särskilt ansvar för, men samtidigt finns det delar i detta som hör till det gemensamma ansvaret, inte minst följande:

1. För det första att vi var och en för egen del ödmjukt ställer oss under Guds ord och låter det vara ledstjärnan i livet.

2. Att be för den som förkunnar och för att Guds ord ska ha framgång. "Be också för oss att Gud öppnar en dörr för ordet, så att vi kan predika Kristi hemlighet." (Kol 4:3)

3. Församlingen är kallad att ta emot ordet och ge det vidare i oförändrad form till andra människor och till kommande generationer.

4. Att pröva det som man hör. Stämmer det med Bibeln? Som vi förstår är det avgörande för att församlingen ska bestå, att Guds ord förkunnas rent och klart. Herren varnar oss för att lyssna till förkunnelse som inte överensstämmer med Bibelns ord. Om förkunnelsen inte är i enlighet med Bibeln och bekännelsen behöver man be och tala med prästen, kanske har missförstånd uppstått. Men om det verkligen förkunnas falsk teologi, och det inte blir någon förändring får man inte stanna kvar, det är nämligen mycket farligt för ens eget andliga liv. När det gäller denna punkt växer förstås ansvaret i takt med kunskapen och insikten i Guds ord.

5. Om det inte finns en församling inom rimligt avstånd där Kyrkans kännetecken finns och inte minst om Guds ord inte förkunnas rätt har man en kallelse att verka för att det kan komma till stånd. Ett första steg kan vara att inventera: Finns det andra kristna som saknar församling? Går det att börja samlas till bibelstudier? Kan vi kalla en präst?

Det allra mest avgörande för församlingens framtid är alltså att Guds ord blir bevarat rent där. Det är mycket som kan se olika ut, det kan finnas många olika svagheter, vilket det finns där det finns människor, ordningar som är mindre bra mm. Men om Guds ord finns där, så att både lagen och evangeliet får ljuda, då verkar Guds helige Ande trots mänskliga brister. Det kan också vara värt att komma ihåg att en konservativ församling är en församling som bevarar det man tagit emot och ger det vidare oförändrat till sitt innehåll. Det är inte säkert att vi är trogna uppgiften om vi förpackar budskapet i gamla ord och former, eftersom det är budskapet som ska lämnas vidare så att det blir förstått och inte ett speciellt språkbruk. Jämför med Luthers angelägenhet om att evangeliet skulle förkunnas på folkspråket och på ett sätt så att även de unga förstod.

2. Bön för församlingen och evangeliets utbredande

Församlingen och den enskilde är insatta i en andlig kamp. Aposteln skriver: "Tag på er hela Guds vapenrustning, så att ni kan stå emot djävulens listiga angrepp. Ty vi strider inte mot kött och blod utan mot furstar och väldigheter och världshärskare här i mörkret, mot onskans andemakter i himlarna." (Ef 6:11)

Vi måste ha klart för oss att vi som enskilda kristna och som församling står i centrum för en andlig strid. På ena sidan har vi den gode Guden som vill oss alla väl, som vill vår eviga frälsning. Men på andra sidan har vi onskans andemakter med djävulen själv i spetsen som gör allt för att dra och locka oss bort från Kristus vår Frälsare.

I denna kamp är vi hjälplösa i egen kraft. Men att vara kraftlös är inte farligt. Herren vill verka genom vår svaghet,

för då blir det tydligt vem som har kraften och makten. Allt beror på Herrens välsignelse!

Därför uppmanar aposteln när han pekat på den andliga vapenrustningen vi ska ikläda oss: ”Gör detta under ständig åkallan och bön och bed alltid i Anden. Vaka därför och håll ut i bön för alla de heliga. Bed också för mig, att ordet ges åt mig när jag öppnar min mun, så att jag frimodigt gör evangeliets hemlighet känd.” (Ef 6:18-19)

Vi kallas till att vaka och be. Och särskilt nämns förbönen för de heliga. Alltså de kristna, våra syskon i tron. Vi behöver hjälpa varandra genom att be för varandra, be om att församling och enskilda ska bli bevarade hos Kristus igenom kampen utan att falla ifrån. Vi kallas också att be för ordets tjänare, be om att Herren genom sin Ande ger ordet som ska talas så att evangeliet frimodigt blir förkunnat.

Slutligen kan vi på nytt påminnas om Jesu uppmaning: ”Skörden är stor, men arbetarna är få. Be därför skördens Herre att han sänder ut arbetare till sin skörd.” (Matt 9:38)

3. Att fylla sin plats

”De höll troget fast vid apostlarnas lära och gemenskapen, vid brödsbrytelsen och bönera.” (Apg 2:42) Här har vi en viktig förebild i den tidiga kyrkan att ta efter. De kristna höll fast vid nådemedlen och bönen, och de gjorde det tillsammans.

Vi lever i en mycket individualistisk tid där ”jag” och ”mitt” och ”min” framgång och tillfredsställelse ofta är viktigare än det gemensamma bästa. Även i kristna sammanhang kan vi möta ett mer individualistiskt tänkande, med bland annat en acceptans för att var och en har sin egen tolkning. Nyligen framgick det av en undersökning att en stor del av dem som kallar sig kristna inte tillhör någon församling eller firar gudstjänster. Men man kan inte vara kristen ensam, man ingår nämligen i en gemenskap. Och man kan inte ha en mängd egna tolkningar för vi är nämligen enligt Bibeln (Rom 6:17) överlämnade åt en lära. En given bestämd gudomlig lära. Det är alltså inte vi som ska forma läran utan läran som ska forma oss.

Det är säkert så att många faktiskt saknar en god gemenskap och upplever en tomhet, människan är ju skapad till att leva i gemenskap med andra. Här har församlingen en viktig kallelse att vara en varm öppen och välkomnande gemenskap. Genom att bli kristen blir man en del av en världsvid gemenskap som sträcker sig genom alla tider, Kristi kropp, Kyrkan. I denna gemenskap har vi ett ansvar inte bara för oss själva utan också för de övriga. Jag finns inte i församlingen bara för att jag ska få ut något av det, utan jag finns där också för de övriga medlemmarnas skull, och för deras skull som står utanför. Därför är det viktigt att inte låta sin plats i församlingen stå tom på söndagarna.

Att regelbundet och troget gå till församlingens gudstjänster är ett vittnesbörd om vad som är viktigt i livet. Det kan vara något som i sin tur leder andra människor tänker igenom sina prioriteringar.

Vi är en del av den gemenskap som behövs för att det ska finnas ett andligt hem för andra att komma till. Vi har också olika gåvor som berikar gemenskapen.

Det är ett gemensamt ansvar att komma när det kallas till

gudstjänst. Det är inget tvång, så att det inte skulle finna giltiga förhinder, men om vi tänker oss att i stort sett alla som tillhör den gudstjänstfirande församlingen kommer varje gång, då ger det också ett annat intryck för den som kommer för första gången.

Följande exempel får illustrera vikten av en välkomnande gemenskap: ”En nyomvänd berättar i en intervju hur hon mänskligt sett och socialt hade upplevt hur det vara att komma med i en lokal kristen gemenskap. ’Det var som att inta en fästning’, sade hon. Vi får glädjas över att det lyckades! Men vi får också erkänna att uttalandet manar till självprövning. Och självvransakan börjar på det mest ömtåliga stället – hos mig själv!’” (Vigilius sid 82)

Människor behöver möta ett naturligt välkomnande, de behöver märka att vi är intresserade av dem som människor, inte som statistik, och att de också får plats i gemenskapen. Detta kan inte prästen åstadkomma själv. Bemötandet från bänkgrannen är troligen minst lika avgörande för att någon återkommer som att prästen har en lysande predikan och är i toppform just den dagen.

4. Evangelisationen

Vill vi vara med och vinna människor för Jesus? Då behöver vi rustas av Guds ord, hemma, men inte minst i den gemensamma gudstjänsten, för att kunna vara en resurs för Gud i vardagen.

”Kraftfull evangelisation är framför allt beroende av, att vi som troende byggs upp i en frimodig tro på Jesus och i ett heligt liv som hans efterföljare. Det var just detta som de kristna fick hjälp till i gudstjänsten. Därifrån sändes de ut som ljus och salt i världen. Men snart fick de samlas igen, eftersom tron ständigt behöver ny näring, ny tröst och ny påminnelse om friheten, friden och rikedom i Kristus. ...

Det är när vi ser in i den andliga och eviga rikedom, som vi hela tiden äger i Kristus, och när den blir levande för våra hjärtan, som vi förnyas i en glad, rik och frimodigt vittnande tro på Jesus.” (Vigilius sid 81)

Vi behöver alltså församlingen för att växa och bli bevarade i tro, men också för att kunna vara vittnen i vardagen. Mission skulle kunna definieras som att sätta människor i kontakt med Guds ord. Det är inte allas uppgift att kunna svara på alla slags frågor om Bibeln, men vi har ett gemensamt uppdrag att genom ord och handling säga till människor som Filippus till Natanael: Natanael frågade: ”Kan något gott komma från Nasaret?” Filippus svarade: ”Kom och se!” (Joh 1:46) Eller som kvinnan vid Sykaras brunn: ”Kom och se en man som har sagt mig allt vad jag har gjort. Han kanske är Messias.” (Joh 4:29) Då är det stort att ha en församling att hänvisa till, där människor får komma i kontakt med Guds ord och en kristen gemenskap!

Glädjen över den enskilde är viktig! ”I himlen blir det glädje över varje enskild syndare, som omvänder sig (Luk 15:7,10). Den glädjen får vi ta del av. Har vi det himmelska perspektivet på vårt arbete, kan vi bevara både tacksamheten, frimodigheten och målmedvetenheten oavsett yttre förhållanden. Ivern för att många ska bli frälsta står i förening

med Guds hjärtelag, men den får aldrig förta nöden för och glädjen över varje enskild människa som blir frälst.” (Vigilius sid 122) ”Vill vi vara många, får vi glädja oss över att vara få. Annars blir vi inga.” (Carl Fr Wislöff)

Alltså: Om vi bara beklagar oss över att vi är få hamnar vi lätt i en negativ spiral. Däremot om vi är glada, och visar glädje över dem vi är, leder det till något positivt.

5. Omsorgen om varandra

Något som kännetecknar Bibelns beskrivning av församlingsgemenskapen är den diakonala omsorgen inom församlingen, men även utåt, gentemot behövande, flyktingar mm. Ämnet är värt att återkomma till, här kan vi bara kort konstatera att detta är ett viktigt gemensamt ansvar. Vi behöver se varandra och hjälpa varandra. Är det någon som uteblivit? Någon kanske behöver besök? Prästen kanske inte vet om att en person är sjuk och önskar besök? mm.

6. Ekonomin

Den ekonomiska sidan av församlingsarbetet har många av oss kanske inte tänkt så mycket på. Först de senaste åren har det redovisats i deklarationen hur mycket man betalar i kyrkoavgift. När man har fristående församlingar kommer ekonomin i ett annat ljus. Då är verksamheten helt beroende av gåvor, ekonomin avgörs av hur mycket medlemmarna har möjlighet att ge till arbetet. Här kan det se ut på olika sätt för oss men ändå kan det vara viktigt att lyfta fram något av vad Bibeln lär om detta. För den som inte behöver betala så mycket direkt till sin församling kan principerna överföras till mission, evangelisation, diakoni, teologisk utbildning mm.

Lokaler, annonsering och mycket annat kostar pengar. Något som enligt Bibeln är nödvändigt i församlingen är en herde, och avlöning är tyvärr en ganska kostsam sak. Det är inte för prästens skull jag tar upp detta. Om det bara berodde på hur han skulle livnära sig så kunde han finna sig en annan tjänst. Men församlingen behöver en herde. Jesus har nämligen inrättat ett ordets ämbete som han talar igenom. Det är Jesus som är församlingens herde men han använder sig av därtill kallade män som redskap. Och dessa är det vårt gemensamma ansvar att försörja. Om församlingen väljer att ha andra avlönade tjänster tillkommer förstås ansvaret för dem.

Paulus skriver om detta i 1 Kor 9. ”Vet ni inte att de som tjänstgör i templet äter av det som kommer från templet, och att de som gör tjänst vid altaret får sin del av det som offras på altaret? Så har också Herren befallt att de som predikar evangeliet skall leva av evangeliet.” (v 13-14)

Vi har alltså ett ansvar att bära in gåvor till templet/församlingen för att ordets tjänare ska kunna få en rimlig lön. Hur mycket ska man då ge? Nya testamentet ger inte någon procentsats vi måste följa. Men några saker kan vi läsa ut ur Skriften. I samband med att Paulus i 2 Kor 9 uppmanar församlingen att ge en generös gåva till den fattiga församlingen i Jerusalem skriver han:

”Det säger jag er: Den som sår sparsamt skall skörda sparsamt, och den som sår rikligt skall skörda rikligt. Var och en må ge vad han har bestämt sig för i sitt hjärta, inte med olust eller

tvång. Ty Gud älskar en glad givare. Och Gud har makt att låta all nåd överflöda till er, så att ni under alla förhållanden har nog av allting och kan ge i överflöd till varje gott verk.” (v 6-8)

Två saker: Bestäm i ditt hjärta vad du ska ge, och ge det. Och kom ihåg: Allt är Herrens, även pengarna, därför kan du tänka på att Han har makt att välsigna så att pengarna oavsett räcker till det som behövs. Många har gjort den erfarenheten att när de gett frikostigt, så har de än mer fått märka att Herren är en levande och verksam Gud som välsignar.

Kanske det ändå finns ett gott riktmärke? GT talar om att ge tionde, 10% av sin inkomst, till templet. Kanske rimligt för oss att räkna efter skatt. Genom profeten Malaki säger Herren att de ska föra in tiondet i hans hus: ”Pröva mig nu i detta, säger HERREN Sebaot, om jag inte kommer att öppna för er himlens fönster och låta välsignelse strömma över er i rikt mått.” (3:10) Med tanke på denna fråga kanske vi kan ha Abraham, trons fader, som förebild. Han gav Melkisedek, prästen/kungen i Salem tionde av allt (1 Mos 14:20).

Var och en får själv pröva detta och ta till sig aposteln uppmaning: ”Var och en må ge vad han har bestämt sig för i sitt hjärta, inte med olust eller tvång. Ty Gud älskar en glad givare.”

Församlingens härlighet

Slutligen vill jag uppmana till att se församlingens härlighet. Vi kan ofta fastna i att se på svaghet och misslyckanden, brister i församlingen och glömma Guds perspektiv. Rosenius skriver: ”Om vi ett enda ögonblick kunde se den troende församlingen med Guds ögon, klädd i Jesu rättfärdighets vita dräkt, skulle vi falla ned och bekänna att vi inte visste att det fanns så härliga änglar i himlen.” (Vigilius sid 112)

Det är fantastiskt stort att genom dopet och tron få tillhöra helgonens skara, de som är renade och upprättade genom Jesus och hans försoningsblod!

När Paulus skriver till församlingarna uttrycker han djup tacksamhet och glädje över dem. Grunden till glädjen och stoltheten är helt och hållet att församlingen är helig och härlig i Kristus. I Efesierbrevet, som handlar om församlingen, upprepar Paulus gång på gång, ”i honom”, i Kristus”, ”genom Jesus Kristus”. I Kristus har Gud ”välsignat oss med all den himmelska världens andliga välsignelse”. Därför är Lina Sandells bön så viktig: ”O Jesu, öppna du mitt öga, att jag må se hur rik jag är!”

Ett citat från Vigilius bok får avsluta (sid 113): ”I samma grad som denna rikedom är levande för de troendes hjärtan styrks också församlingen i trons glädje, i inbördes kärlek och i den mogna fastheten inför all villolära som för den bort från Jesus. Om nådens rikedom är stor för församlingen, drivs den inifrån till att vittna om nåden i Jesus med glädje, överbevisning och kraft, i varje tid och under alla förhållanden (Ef 3:15-21; 4:7-16).”

Litteratur:

Mikkel Vigilius, Genom evangeliets kraft, BV-förlag, Stockholm och Kyrkliga Förbundets Bokförlag, Göteborg, 2008.

Jan Bygstad, Den kristna församlingen, Logos förlag, Vasa, 2006.

Ånger ingen orsak till syndernas förlåtelse

Av C F W Walther

Här fortsätter nu serien med Walthers teser om ett rätt åtskiljande av lag och evangelium. Föregående tes publicerades i Kyrka och Folk nr 10 2009.

Tes XII

För det åttonde, så delas Guds ord inte rätt när predikanten framställer ånger i likhet med tro som en verkande orsak till syndernas förlåtelse.

Det råder inget tvivel om att ånger är nödvändig om en människa önskar undfå syndernas förlåtelse. Vid sitt första offentliga utövande av predikoämbetet utropade vår Herre: ”Gör bättring och tro evangelium.” Han nämner bättring först. Alltid när bättring brukas som motsats till tro så handlar det om ånger. När Kristus samlade apostlarna runt sig en sista gång, så sade han till dem: ”Det står skrivet att Messias skal lida och på tredje dagen uppstå från de döda, och omvändelse och syndernas förlåtelse skall predikas i hans namn för alla folk”, Luk. 24:46, 47. Varför krävs bättring (omvändelse) liksom tro här? Vår Herre förklarar saken i följande ord: ”De friska behöver ingen läkare men de som är sjuka... Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare”, Matt 9:12–13. Med dessa ord vittnar Herren om att anledningen till att bättringen eller ånger är absolut nödvändig är att utan den är ingen rustad att bli väckt till tro. Den friske, den som inte känner någon ånger, har alldeles nog och föraktar inbjudan till den himmelska bröllopsfesten. Redan hos Salomo finner vi följande ordspråk: ”Den mätte trampar på honung, den hungrige tycker att allt bittert är sött”, Ords. 27:7. Där det inte finns någon andlig hunger eller törst, tas Herren Jesus inte emot. Så länge en människa inte ser sig själv som en fattig, förtappad och fördömd syndare, så har hon inget allvarligt intresse för syndares Frälsare.

Men ånger är inte någon grund för syndernas förlåtelse. Ånger är inte nödvändig för syndaförlåtelsens skull utan det är nödvändigt för tron, som i sin tur tar emot syndernas förlåtelse. Vi skall nu förklara varför vi säger att läran om att ånger läggs till grund för syndernas förlåtelse är en sammanblandning av lag och evangelium:

1. Ånger är endast en effekt av lagen. Att betrakta ångern som grund för syndaförlåtelsen vore det samma som att förändra lagen till ett budskap om nåd och göra evangelium till lag – en förvanskning som kullkastar hela den kristna religionen.

2. Ånger är inte ens en god gärning. Ty ånger som föregår tron är inget annat än lidande för människan. Den består av ångest, smärta, pina, förkrosselse; allt detta drabbar Gud människan med genom Lagens hammare. Det är inte fråga om en ångest som en människa själv skulle ha åstadkommit,

för hon skulle gärna vara utan den men kan inte, för Gud har drabbat henne med lagen, och hon ser ingen väg att fly undan den drabningen. Om en människa slår sig ned till andakt med syftet att åstadkomma ånger i sig själv, så kommer hon aldrig att lyckas på det sättet. Hon kan inte åstadkomma ånger. Äkta bättring åstadkommer endast Gud själv. Det sker när lagen predikas i alla sin stränghet och människan inte medvetet sätter sig emot dess inflytande.

På grund av deras brist på erfarenhet är många förkunnare rädda att de skall föra människor till förtvivlan. De predikar, just som de skall, att ånger måste föregå tron, men de är rädda att om de inte lägger till några ord om frälsningens möjlighet, så kan en eller annan medlem i deras församling bli förtvivlad. Därför kvalificerar de sina påstående genom att säga att smärtan vid ånger inte behöver kännas särskilt stor, och att en människa blir mottagen av Gud bara hon skulle vilja ångra sig. Ett tröstande tillägg av det här slaget framställer i själva verket ånger som orsak till syndernas förlåtelse, vilket är en falsk tröst. Vad predikanten borde säga är följande: Lyssna! När du har nått den punkten då du hungrar och törstar efter Guds nåd, så har du all den ånger du behöver. Gud behöver inte din ånger som något slags försökningsmedel genom vilket du skulle sona för dina synder utan endast för att du skulle lyftas ut ur din säkerhet och fråga: ”Vad måste jag göra för att bli frälst?”

I enlighet med detta, säger Luther att, att när han för första gången har förstått betydelsen av begreppet bättring, så fanns det för honom inget ljuvligare än detta, efter som han insåg att det betydde inte att han måste göra bot för sina synder, utan endast att han behövde bli förskräckt över sina synder och eftertrakta Guds nåd. Begreppet bättring var för honom rena evangeliet, eftersom han visste att den stund då han hade förts av Gud fram till den punkt då han erkände sig vara en fattig, förtappad och fördömd syndare, då var han redo att fästa sin uppmärksamhet på Jesus och han kunde gå till honom med vissheten att Jesus skulle ta emot honom som han var med alla hans synder, ångest och elände.

En människa skall inte fråga om hennes ånger är tillräcklig för att hon skall få komma till Jesus. Just detta att han ställer frågan om han är rätt beredd, visar att han får komma till Jesus. Om någon har längtan att komma till Jesus, så har han sann ånger även om han inte känner det. Det är på samma sätt när en människa kommer till tro.

Samma misstag begås när en präst nöjer sig med de minsta tecken på ånger bland församlingsmedlemmarna. Hos onda

➤ människor, som levat ett långt liv i synd och skam, kan samvetet plötsligt röras och börja anklaga dem för att till exempel ha begått mened. De grips av pulserande skräck för följderna. Deras samvete kan klandra dem för att ha solkat sina händer med mördades blod. Men dessa människor är inte oroade på grund av att de betraktar sig själva som fattiga syndare, utan det är en enskild synd som skrämmer dem. Vid sidan av den föreställer de sig att de har ett gott hjärta. De finns många missdådare som bättrar sig på det här sättet. De kan säga till sin präst att de verkligen erkänner att de gjort felsteg i det ena, det andra eller tredje särskilda avseendet där de gjort ett rejält övertramp, men de vill i alla fall åberopa att de egentligen har ett gott hjärta. Om en präst nöjer sig med en avgränsad ånger på det här sättet, så behandlar han ångern som en merit, en förtjänstfull gärning.

Andra säger att ånger är nödvändig och det egna förnuftet säger att Gud inte kan förlåta dem syndar som de själva tar så lätt på. Sedan går de vidare och beskriver för sig själva till exempel med hjälp av texter som Psaltaren 38:6-8 vilken kvalitet som bättringen nödvändigt måste ha. En lagisk präst kan då fråga dem om de ärligt kan säga allt detta om sig själva, om det har funnits en tid då de kunde säga allt detta om sig själv, om de har gått krokiga och böjda hela dagen. Om de ärligt kan säga om sig själva med psalmistens ord: ”mina höfter är fulla av brand” och då de kunde säga om sig själva att det inte fanns något helt på deras kropp osv. Om de inte kan uppfylla dessa villkor för vad de menar vara en sann ånger så säger den lagiske prästen till dem att de inte skall föreställa sig att de verkligen nått en full ånger.

En sådan metod är fel. Det är visserligen sant att psaltarpсалmen beskriver Davids bättring. Men var finns texten som kräver samma grad av ånger av alla? Det finns ingen sådan text! Tvärtom, det ser vi när Petrus åhörare som på pingstdagen kände styngen i hjärtat och rördes att ropa: ”Vad skall vi göra?”. Då predikades Guds barmhärtighet för dem med en gång. Davids eget exempel illustrerar detta. Han hade levat i obotfärdighet i ett helt år när Natan kom och förebrådde honom hans hemska synd för honom. Med ett ångrande hjärta ropade David: ”Han har syndat mot Herren!”. Det var allt. Profeten Natan märker med en gång att David har träffats och krossats. Därför säger han till honom: ”Så har Herren också förlåtit dig din synd” (2 Sam 12:13). Samma sak läser vi om fångväktaren i Filippi. Bara några få minuter tidigare hade han varit så till den grad förfärad att han var på väg att ta sitt liv. När han föll ned inför apostlarna ropade han, ”Ni män, vad skall jag göra för att bli räddad?” Då sade de till honom, inte att han skulle åstadkomma ånger i sig själv, en djup, allvarlig ånger. Han blev inte heller erinrad om Davids botgöring, utan han blev snabbt tillsagd: ”tro på Herren Jesus Kristus, så blir du räddad, du och hela ditt hus.” Apostlarna såg helt enkelt att mannen var förkrossad och vädjade om barmhärtighet, och de betraktade det som fullt tillräckligt. När en person har drivits till att hungra och törsta efter barmhärtighet, så har ångern utfört sitt verk i honom.

Om vi antar att en person har slitits loss från sin egenrättfärdighet och längtar efter att bli frälst av nåd allena, så skall vi för Guds skull troget predika evangelium för honom.

Det kan aldrig ske för tidigt. En människa kan aldrig komma för tidigt till Jesus. Problemet är att det ofta händer att människor inte går till Jesus, de kallar sig själva fattiga syndare, men de är inte det; de vill istället komma inför Gud med någon slags egen förtjänst. Det är rent hyckleri när de säger att de flyr till Jesus, för egentligen kommer de inte till honom som fattiga tiggare med alla sina synder. En person som Gud har gett nåden att se sig själv förkrossad och utblottad på allt, utan någon tröst någonstans och som ängsligt söker hjälp överallt, en sådan människa är verkligen ångerfull. Hon skall inte varnas för att gå till Jesus, utan för henne måste evangelium predikas. Hon måste få veta inte bara att hon får, utan bör komma till Jesus med frimodighet och aldrig tänka att hon kommer för tidigt.

En av de främsta orsakerna till att många i det här stycket blandar lag och evangelium är att de misslyckas med att särskilja en kristens dagliga bättring från den bättring som föregår tron. Den dagliga bättringen beskrivs i Psaltaren 51. David kallar det ett offer som han bär fram inför Gud och som behagar Gud. Men han talar här inte om den bättring som föregår tron utan den som följer av den. Det stora flertalet allvarliga kristna som har tillgång till den rena läran har en starkare upplevelse av bättring efter att de kommit till tro än före. För med hjälp av goda förkunnare har de letts fram till Kristus utan kringelkrokar. När de nu är hos Kristus, så dyker deras gamla egenrättfärdighet upp igen trots att den många gånger har slagits i stycken. Gud måste slå dessa stackars kristna gång på gång för att hålla dem ödmjuka. Davids exempel kan illustrera den här saken. Han hade kommit till tro på ett ögonblick men vilket elände fick han inte ändå gå igenom senare? En profet hade talat Guds ord till honom, men till sin dödsdag så tyngdes hans hjärta av ångest, bekymmer och elände. Gud upphörde att ge framgång åt hans händers verk, han mötte den ena motgången efter den andra, tills Gud befriade honom genom döden. Men under hela denna tid hade David ånger vid sidan av tron i sitt hjärta. Detta är verkligen ett offer som behagar Gud. Bättring av det här slaget är inte endast ett verk av lagen, åstadkommet av lagen ensam, utan det är samtidigt ett verk av evangelium. Genom evangelium träder Guds kärlek in i en människas hjärta, och när ångern föds ur Guds kärlek så är det verkligen en ljuvlig sorg, som behagar Gud. Det behagar Gud; för vi kan inte ära honom mer än genom att kasta oss i stoftet inför honom och bekänna: ”Du är rättfärdig, o Herre, men jag är en fattig syndare. Förbarma dig över mig för Jesu Kristi skull.”

Recension/bokanmälan

Leif Andersen:

Teksten og tiden – en midlertidig bog om forkyndelsen, bd I och II

Menighedsfakultetets (Århus) Videnskaplige Serie nr 10

Förlag: Kolon 2006

Att finna syndaren där hon/han befinner sig, är den kristne förkunnarens första uppgift. Därifrån skall han ta henne/honom med till Kristus. Det är kanske det mest positiva som kan sägas om en förkunnare, att han fann syndaren där hon/han var. Skall detta ske måste han inte bara själv förstå trons hemligheter, men han måste också känna tiden. Och han måste tala ett språk, som människan förstår, ja, så att det som syndaren hör är det som förkunnaren menade.

Den kristna församlingen står och faller med frågan om förkunnelsen, som är kyrkans grundfunktion. Hur skulle människor komma till tro om det inte förkunnades evangelium (*Rom. 10:17*). Vi som fått kallelserna och ansvaret att predika Guds ord har ingen viktigare uppgift – tillsammans med bönen – än den att arbeta med frågorna om vad, hur och för vem vi skall predika. Det är lätt för oss att stanna i invanda tankemönster. Det är frestande att finna falska ursäkter, när vi anar att budskapet inte når fram.

Den som är redo att ärligt och på allvar rannsaka sin uppgift att mitt i tiden förkunna Guds ord och som skall stötta unga män på väg in i den uppgiften har härom året fått ett ovanligt användbart hjälpmedel: Leif Andersens homiletik i två band, *Teksten og tiden*, med underrubriken ” – en midlertidig (temporär, provisorisk) bog om forkyndelsen”. Lef Andersen är fakultetslektor i samtidsanalys och homiletik vid Menighedsfakultetet i Århus. För många är han också känd genom boken ”Gud, varför sover du?”

Författarens angelägenhet gäller frågan: hur når budskapet fram? Vad hör åhöraren i bänken, när predikanten talar? Hör hon/han det som predikanten tänkte att han sade? Vad betyder orden vi säger för de människor vi talar? Hör alla samma sak? Varför missförstår människor det vi säger?

Ett citat från en norsk homiletiker (och nu biskop), Olav Skjevesland, utgör ledmotiv i boken: ”En praedikant som reflekterer over både teksten og tiden, drives av dette spørsmål: Hvordan kan kilde og tørst møtes?” De flesta predikolärer (lite grovt) sysslar med frågan om vad predikan är, hur budskapet skall förstås, och vad som är predikantens roll i det hela. Men åhöraren, var hon eller han är, och vad tiden gör med åhöraren är ofta en fråga som är utelämnad.

Leif Andersen ger sig i kast med det näst intill omöjliga: att försöka avtäckta samtiden i dess postmodernitet och pröva att räcka det himmelska budskapet oförändrat till den törstande nutidsmänniskan i en kommunikation som förtjänar namnet. Så tar författaren sin läsare med ut på en vandring i tiden med dess relativism, sammanhangens sammanbrott och narcissism. Men hjälp av konst, litteratur, film, sociologi och språkfilosofi möter vi tidens landskap. Vi förs in i nutidsmänniskans förvirrade och fragmentiserade tillvaro – och jag ställer mig oroligt frågan: har jag någonsin tagit mina åhörare på fullt allvar?

Vandringen består av nio kapitel: 1. *Kronos och Kristus*, som handlar om att det inte bara är texten som måste tolkas utan också tiden. Kap. 2. *Vändning*. Här handlar det om att det är omöjligt att predika för människor jag inte känner (förstår). Kapitel 3. *Från sammanhang till sammanbrott*, sammanfattar L. Andersen med orden: ”Det hävdas, att vi lever i en nihilistisk tid, i en fragmentiserad tid. Det är kanske riktigt.” Kap. 4 har rubriken *Narcissismens kultur?* L. Andersen: ”Det hävdas, att den västerländska människan är narcissistisk i en annan mening än förr. Men vi lever snarare i ruinerna efter en sammansvärjning mot jag-et.” Band I avslutas med två mer homiletiska kapitel: Kap 5. *Nya testamentets homiletiska kategorier*. ”Med utgångspunkt i samtidstolkningen genomgås de aspekter av NT:s homiletiska kategorier, som kräver förnyad uppmärksamhet.” Kap. 6 Lag och evangelium uppdaterat. ➤

➤ ”Själva det lutherska baneret – förkunnelsen av lag och evangelium – måste uppenbarligen förnyas.”

I det andra bandet följer de tre sista kapitlen: 7. *En absolut text i en relativistisk tid.* ”Förkunnelsen utmanas av relativismen, av den nya hermeneutiken, av dekonstruktivismen (den uppfattning inom litteraturkritiken att varje litterärt verk kan dekonstrueras, nedbrytas, och tolkas på många sätt) och av den narrativa teologin. Denna utmaning måste kunna mötas utan att förfalla till absolutism. Men det krävs en betydande systematisk övervägning.” (Absolutism i den meningen att man förkastar allt.) Kap. 8. *Berättelsens triumf.* ”En narrativ teologi och en klassisk uppenbarelseteologi står oftast hårt mot varandra. Men behöver det vara så?” Bokens sista kapitel har rubriken *Kerygma och kommunikation.* ”En del av de homiletiska verktygen måste troligen också uppdateras. Det kräver retoriska överväganden om form och innehåll, om förnuft och känsla, om berättelsen, om predikans språk.”

Från min horisont som präst och som lärare i homiletik är detta den viktigaste utgivningen när det gäller homiletik i Skandinavien på många år. Kanske inte att boken kommer att väga tungt om trettio eller fyrtio år, inte heller om tjugo år. Underrubrikens ord ”midlertidig” signalerar att den är en homiletik just för vår tid och behandlar förkunnelsens roll och möjligheter rakt in i vår kontext.

När jag har lagt de två banden ifrån mig, är det särskilt några saker, som dröjer kvar. Först är det förnimmelsen av att ha varit på helig mark. Här är det någon som har brottats med förkunnelsens svåraste frågor och även brottats med tiden utan att förlora tron.

Vidare gör Leif Andersens en djuplodande analys av postmodernismen och dess uppgörelse med modernismen. Hans egen uppgörelse med postmodernismen med dess subjektivism, relativism och dekonstruktivism och hur den snubblar på sina egna fötter ger redskap till att tolka och förstå tiden. Detta blir ett viktigt hjälpmedel till att gå den väg, som på ett sätt är ledmotivet i verket: förkunnaren skall vara en herde som går med fåren samma väg som de. Vi tänker ofta på förkunnelsen som proklamation (’kärysesin’) och vi vet att vi har ett budskap att förmedla. Och det har vi verkligen. Men L Andersen pekar på att den viktigaste homiletiska kategorin är herdefunktionen. Som herde går jag med dem för vilka jag är herde. Jag står inte bara högt i predikstolen och förkunnar ner till dem som lyssnar. Det får till konsekvens att budskapet får en annan ton, t.ex.: ”Kom över till honom, som kan rädda oss båda!” i stället för ”Kom över till Kristus och mig och bli frälst!”

Ytterligare ett perspektiv som författaren vid upprepade tillfällen vänder tillbaka till i detta sammanhang är förkunnarens/herdens uppgift att inte bara för sina åhörare

vara Guds ords försvarsadvokat utan också att vara sina åhörare försvarsadvokat inför Gud och hans ord. När han vet att människor står där med olidligt slitsamma frågor och upplevelser, får han gå med dem inför Gud i förkunnelsen och ställa de svåra frågorna. Därifrån kan ha ta dem med in i Guds kärlek, och försiktigt börja ta dem med in till svar som Guds ord kan ha.

En avgörande fråga för författaren är: Vad händer om vi stelt håller fast vid det som är vårt lutherska homiletiska baner, att dela lag och evangelium rätt? Leif Andersen visar här hur *lutherskt* ortodox han är samtidigt som han pekar på att det inte går att predika lagen för den människa, som inte vet att hon är en människa, som är skapad av Gud till hans avbild, älskad och tänkt att vara något stort. Författaren hävdar att vi måste fasthålla denna nyckel med lag och evangelium, men den måste uppdateras: Skapel- sen, lagen och evangeliet – dessa tre måste predikas.

Det som hos recensenten dröjer kvar efter läsningen är förnimmelsen av att ha fått vara tillsammans med en som blivit röst åt honom, som ”när han såg folkskarorna, förbarmade sig över dem, eftersom de var rivna och slagna, som får utan herde” (Matt. 9:36), och en som brinner för att människor i vår tid på allvar skall få se ”Guds Lamm, som tar bort världens synd”.

Bengt Birgersson